

ימי עיון בתנ"ך תשע"ה
עולם בנוי וחרב ובנוי - עמידה מול שבר

אחינעם יעקבס (שיעור מס' 154)

1. נחמה לייבוביץ', "ויאמר...ויאמר", פרקי נחמה עמ' 497:

ישנן כמה שיחות בכתבי הקודש, בהן תבוא המלה "ויאמר" שנית, אף על פי שאין מעבר ממדבר אחד למדבר שני, אלא שהמדבר הוא עדיין אותו צד שדיבר בפסוק הקודם, ולכאורה "ויאמר שני" זה מיותר הוא לגמרי. יתר על כן – נראה כאילו **בא להטעות**. ולא היא, אלא שיש לו תפקיד מיוחד במינו... ברור, שבאה מילה זו כדי להגיד לנו, שאין שני הדיבורים דיבור אחד הנאמר בשטף, אלא יש כאן שני צדדים בשיחה. יש פנייה לצד שכנגד, וזה **לא ענה**, אלא שאי ענייתו אף היא תשובה, ותשובה רבת משמעות ועניין. וכדי שנשמע אותה התשובה בלי מילים וכדי שנרגיש **שהיתה** כאן תשובה **שלא נאמרה**, לשם זה באה המילה "ויאמר" וחילקה את דברי הצד האחד לשני דיבורים... על ידי ה"ויאמר" השני מסתבר **שיחה** לפנינו, שיחה אמיתית בין שני צדדים, אלא שהצד השני מדבר בלי מילים.

2. רד"ק בראשית פרק ט פסוק יז:

ויאמר א-להים: שילש עוד המאמר לנח, לחזק לבו ולהבטיחו הבטחה גמורה בזה.

3. שפת אמת לפרשת נח:

[תרל"ה] איתא בספרים כי תיבה שניצל בה נח היא כל תיבה ותיבה שבתורה ותפילה. ושצריך אדם לבטל עמו אל התיבה שמוציא בפיו.

[תרס"ב] במדרש בפסוק וידבר אלקים אל נח צא מן התיבה הוציאה ממסגר נפשי וכו'. דהנה מתחלת בראשית עד עתה לא מצינו דיבור. שהדיבור היה בגלות... כן בזמן אדם ונח ע"י החטא לא היה נגלה הדיבור ולכן לא התפלל נח על דורו כי כח הדיבור היה סגור עד שבא אברהם ושרי צלותין.

5. בראשית רבה, פרשת נח, ל"ד, ו:

כתיב: לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. זמן היה לנח ליכנס לתיבה, שנאמר: בא אתה וכל ביתך אל התיבה. וזמן היה לו שיצא ממנה שנאמר: צא מן התיבה! [...] אמר: אצא ואהיה פרה ורבה למארה, עד שנשבע לו המקום, שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר "כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי, מעבור מי נח":

6. אברבנאל, נח

איש האדמה - בתנחומא אמר רבי שלום ברבי יוסי ברבי צדוק בתחילה איש צדיק, ועכשיו איש האדמה, רוצה לומר חמרי ונרדף בתאוותיו. ואולי נטע כרם, כי קץ בחייו אחר המבול, ולא רצה לשתות עוד מים.

7. מדרש ילמדנו, נח

שלשה ראו עולם בנוי וחרב ובנוי: נח, דניאל ואיוב. ג' פעמים כתוב נח בזה הפסוק, למה? מפני שראה העולם ביישובו ובחרבנו וביישובו. וכן דניאל ראה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. וכן איוב ראה ביתו בנוי וחרב ובנוי. הה"ד נח דניאל ואיוב (יחזקאל י"ד, כ)

8. נחמה לייבוביץ'. פרקי נחמה:

הן לא סגי בקריאת דברי הנביא והבנתם. רצוננו, שדברי הנביא יחדרו לתוך הלב, יכוונו את המעשים, שיהא הפסוק כוח-מפרה בחיים, שיעמוד לאדם בשעת דחקו, שבשעות הכרעה ובשעות נסיון יתגלו לו הפסוק, יאיר מחשכיו, ידבר אל האדם, כאילו רק בשבילו נאמר ולשעה זו מתכוון. הן רק למטרה זו לומדים ומלמדים אנו תנ"ך.

9. הרב ישראל מאיר לאו, 'אל תשלח ידך אל הנער', עמ' 326:

בעת כהונתי כרב שכונות בצפון העיר תל-אביב, ביקש ממני חמי – הרב יצחק ידידיה פרנקל – אשר באותם ימים שימש כרב בשכונות דרום העיר, שאקח אותו במכונית לביקור חולים אצל המשורר איציק מאנגער... נכנסנו לחדר חשוך, אפוף אדים. בכניסה היכה בנו ריח חריף של אלכוהול אשר הקשה על נשימתנו. הרב פרנקל תפש במהירות את מצב העניינים, פתח את חלון החדר ומשב רוח סתווי ורענן נכנס מבחוץ ופיזר את הערפל שרבץ בתוך החדר פנימה. סוף-סוף היה ניתן לנשום ולהבחין בבהירות במתרחש בתוך החדר. במיטה היחידה בחדר שכב אדם נמוך-קומה, צנום ורזה כגרגורת צמוקה, עיניו היו עצומות ונדמה שהוא שוכב שם ללא רוח-חיים. הרב פרנקל ואנוכי עמדנו משני צידי מיטתו, מביטים בו ממושכות... לאט-לאט פקח את מאנגער עין אחת, ושנייה, ועיניו הקטנות – אך הפקחיות מאד – זיהו מייד את הרב פרנקל. המשפט הראשון שאמר לו ביידיש ורשאית, היה: "שולם עליכם, הרב פרנקל. שלא תהיה לך תלונה ותרעומת עלי, שלא תהיה לך תחושה שמשוהו לא טוב נעשה, שלא תתלונן. אני נח שאחרי המבול"... לאיש החולה והבודד הזה היה צורך עז לדבר עם מישהו, וכן עשה. שתקנו והוא המשיך: "אתה יודע, הרב פרנקל, משחר ילדותי הציקה לי שאלה. הרי 'את האלקים התהלך נח', והוא היחיד שאותו הזמין אלוקים אל התיבה כדי להצילו מהמבול, ואלוקים אומר לו: "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה". וגם התורה אומרת עליו: "אלה תולדות נח. נח איש צדיק תמים היה בדורותיו". האם יש עוד אנשים שכך ריבונו של עולם דיבר אליהם והעיד עליהם ושיבח אותם? (...). ומה קרה בהמשך? 'יחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה', כתוב בתורתנו הקדושה. כלומר, נח נתגלה בעירומו בתוך האוהל. ומאנגער החולה, הצנום והשדוף, המשיך להקשות ולשאול ולא הרפה, כמו נטען בכוחות פנימיים, מתוך עצמו: "אם כך, כיצד יתכן שצדיק ושיכור ילכו יחד. תמיד התלבטתי גם אני בזה. אך כעת מבין אנוכי. הגעתי לגיל ולמצב כאלה, שאני מבין את נח. האיש נכנס אל התיבה עם אשתו, שלושת בניו ונשי בניו איתו. אבל כשהוא חזר, והחל לחפש את השטעטל שלו – את העירייה שלו – הוא לא מצא דבר. הוא רצה ללכת לשטיבל שלו, לבית המדרש, לבית הכנסת שלו – ואין להם זכר. איפה המכולת? היכן נושא המכתבים שהכיר, העגלון אייחו? אף אחד לא היה עוד. אין בית, אין רחוב, אין שכונה, אין חברים, אין נפש חיה. 'וימח את כל היקום'. כדי לשכוח את אובדן עולמו ואת בדידותו – 'וישת מן היין וישכר', הסביר מאנגער בקול חלוש. ולפתע התגבר קולו: "אני נח שלאחר המבול... איפה ורשה? איפה נילבקי? והוסיף ומנה את שמות החסידיות והישיבות השונות בורשה ואת שמותיהם של רבנים שהכיר בוורשה ואת שמות בני משפחתו. "אף אחד לא נשאר מכל אלה. אני נשארתי לבדי בעולם. אז תסלח לי הרב פרנקל, שלפעמים, בשביל לשכוח את הזוועות, אני קצת שותה".